

השגרירים באורים

עמותה שוויצרית הפועלת בישראל בשירות האו"ם, מנהלת פרויקט מיוחד במינו וראשוני מסוגו, במסגרתו עשרות רבנים חרדים לומדים את נושא הסכסוך הישראלי-פלסטיני על בוריו ומנסים להשכין שלום בין היהודים לבין העם המוסלמי מעל ראשי ההנהגה המדינית ■ דלתות משרדי INTERPEACE נפתחו לראשונה לתקשורת בביקורו של כתב 'שביעי', שחושף לראשונה את הפעילות החשאית של הרבנים במדינות מוסלמיות מובהקות ■ הכירו את החטיבה החרדית של האו"ם

||| חנני בלייך

בדלת של המשרד הקטן ברמת גן, אי-שם בקומה ה-13 של אחד המגדלים באזור הבורסה, תלוי שלט צנוע המבשר כי כאן מצויים המשרדים של "INTERPEACE". מי שיעבור לידו עלול יהיה לחשוב שמדובר בעוד חברה להנהלת חשבונות או עריכת דין, מאלו הפזורות לרוב בסביבה, אבל האמת היא שמאחורי הדלת הצנועה נמצא מוקד הפעילות של "החטיבה החרדית של האו"ם".

מעולם לא שמעתם על חטיבה חרדית הפועלת בשירות האו"ם, וזאת משום שפעילות זו נחשפת ברבים עכשיו לראשונה. ל"קו עיתונות" אושרה הצצה נדירה לפעילות החרדים החברים בשירות האו"ם.

'אינטר-פיס' (INTERPEACE), היא עמותה שוויצרית הפועלת בשירות האו"ם, אשר מנהלת את פעילות הפרויקט המיוחד הזה, שנעשה בשיתוף

הרב שם טוב מנחם לוחץ יד לאב לואיס והבה בפגישה מחוץ לכתלי מנזר השתקנים בלטרון

הם פועלים בשנים
האחרונות לא מעט
לכיבוי להבות
הפעם האחרונה,
הייתה ממש לפני
שבועות ספורים,
בזמן שנמצאו
כתובות זלזול
שונות בנצרות
מעל גבי 'מנזר
השתקנים' באזור
לטרון, כתובות
שיכלו לגרום
במהירות רבה
להתלקחות בין-
דתות ולאלימות
כלפי יהודים

כשהרבנים, חברי
הקבוצה המיוחדת,
מתחילים דיון עם
מנהיג דת מוסלמי,
הם פותחים
ואומרים: נעים
מאד, אנו פליטים
דור ראשון ממדינות
ערב, ואנו נמצאים
פה בארץ ישראל
כי זו ארץ אבותינו

בחברון עם השייח אבו - ג'עברי

בעקבות 'חומת מגן'

התכניות המיוחדת בחסותו של האו"ם, החלה לאחר מבצע 'חומת מגן' בשנת תשס"ב, שהחל לאחר הפיגוע בליל הסדר במלון 'פארק' בנתניה. אנליסטים בכל העולם שעוסקים בסוגיה הנפיצה של ישראל והפלסטינים, לא חשבו שישראל תצא למלחמה חצי כוללת ביהודה-ושומרון, ורצו לברר במה הם טעו, מה קרה שישראל יצאה למבצע הגדול?

הם גילו, לתדהמתם, שהפיגוע ההוא נעשה בחג הפסח, בליל הסדר, ואז הבינו שיש להם חסך עצום בהבנה של האינסטינקטים והקווים האדומים בציבוריות הישראלית. "אז הוחלט להקים קבוצה שתהיה מבוססת על יהודים שומרי תורה ומצוות", אומר הרב מנחם, "שכשהם יקומו ויגידו שהם נמצאים בארץ ישראל כי הטאבו שלנו זה התנ"ך, אף אחד לא ישאל אותם האם הם שומרים שבת, כמו שהיה בסיפור ההיסטורי הידוע. במקרה שלנו, זו שאלה שלעולם לא תישאל.

"יתירה מזו, אתה שומע את חמינאי, המנהיג הרוחני של איראן, שאמר שישראל זו אסופה של יהודים מהגרים ממזרח אירופה ששולטים, מברחים ומתעללים בילידים של המקום הזה. אבל לא קם האחד שיגיד, גם לא רה"מ שנסע השבוע לבית האו"ם: אדון חמינאי, עפר בפוך. יש פה 65 אחוז שהם ילידי המזרח התיכון והם פליטים מארצות ערב ונמצאים פה בזכות ולא בחסד. עד היום נשמעה אמירה כזו? לא, משום כך קמה הקבוצה הזו".

כשהרבנים, חברי הקבוצה המיוחדת, מתחילים דיון עם מנהיג דת מוסלמי, הם פותחים ואומרים: נעים מאד, אנו פליטים דור ראשון ממדינות ערב, ואנו נמצאים פה בארץ ישראל כי זו ארץ אבותינו. "אנחנו אומרים להם: אנו אוהבי שלום ושוני מלחמה, המתפללים שלוש פעמים ביום על שלום. אין לנו דבר נגד דתכם. תמשיכו לעבוד את דתכם כרצונכם ואנו נעבוד את אלוקינו כפי שצריך. עד שיבוא המשיח במהרה בימינו, למה שנהרוג ונשחט אחד את השני?".

מדוע הסכמתם להצטרף ליוזמה?

"כדי למעט איבה ושפיכות דמים. אנחנו רואים בזה מצווה גדולה, בנושא שהקול החרדי לא נשמע בו עד היום. רבנים חרדים לא דיברו עד היום בנושאים ביטחוניים ומדיניים, ועל המועדון הסגור הזה של נושא השלום, קיבלו מונופול ארגוני השמאל המינוריים, שנעלמים היום, המייצגים רק 5 אחוז מהאוכלוסייה".

קיבלתם ברכה והדרכה מגדולי ישראל לפעולותיכם?

"בוודאי. אנחנו לא עושים שום צעד מבלי להתייעץ בגדולי ישראל. בכל שאלה מקצועית והלכתית בענייננו, הרב הראשי

פעולה עם רבנים רבים מרחבי הארץ, בעיקר כאלה המקורבים לחוגי ש"ס.

רבנים אלו, הנמנים על השורה הראשונה של נכבדי הרבנים בארץ וביניהם רבני ערים, רבני שכונות ופוסקים ידועים, עברו קורס ארוך טווח להכרת הנושא הישראלי-פלסטיני על כורו, במשך מספר שנים, בהכוונתו של העומד בראש התכנית, דובר ש"ס לשעבר ויועץ התקשורת איציק סודרי.

באו"ם הבינו שחייבים לפנות לאוכלוסייה הזו ברגישות ובמשנה זהירות, ולכן סודרי נבחר לנהל את פעילות האו"ם בקרב המגזר החרדי-דתי. לא רק מספסלי הקורס שמעו הרבנים את הדברים. הם יצאו לשטח, ראו את הגבולות מקרוב ונפגשו עם נציגי הצד הפלסטיני, לא פעם ולא פעמיים, במפגשים הנערכים בכבוד הדדי ובתקווה לשלום.

כך למשל, הם פועלים בשנים האחרונות לא מעט לכיבוי להבות שנוצרות במקומות שונים בארץ על ידי חוגים שונים. הפעם האחרונה, הייתה ממש לפני שבועות ספורים, בזמן שנמצאו כתובות זלזול שונות בנצרות מעל גבי 'מנזר השתקנים' באזור לטרון, כתובות שיכלו לגרום במהירות רבה להתלקחות בין-דתות ולאלימות כלפי יהודים.

כבר באותו יום בו נמצאו הכתובות, שלפי הערכות שונות בוצעו על ידי נערים מהימין הקיצוני, הגיעה משלחת רבנים הנמנים על הפרויקט למפגש עם ראשי המגזר, ובו הסבירו את עמדת היהדות לגבי התגרות באומות. הם הבהירו כי הכתובות נעשו כנראה על ידי קיצוניים, כאלה שיכולים להיות בכל מגזר, ושאלו לא צריך בגלל זה להילחץ יותר מידי או להפשיל כפפות.

האם אתם, רבנים חרדים, נמנים על שורות השמאל? שאלנו את הרב שם-טוב מנחם, דמות מוכרת בהווה החרדית המשמש כיו"ר וועד הרבנים ומנהל את התכנית המיוחדת הזו של האו"ם.

"ממש לא", הוא משיב. הרב מסביר לנו שמה שעומד לנגד עיניהם, הוא להשכין שלום כפשוטו. כלומר, להפחית את האלימות משני הצדדים, לגרום שהויכוח שקיים יתנהל בצורה תרבותית ומכובדת, ושלא נראה יותר מחזות מזוועים כמו שראינו בעשרות השנים האחרונות, שהגיעו כתוצאה מהסכסוך הישראלי-פלסטיני.

"אנחנו לא פוליטיקאים", מוסיף הרב שם-טוב, "אין לנו פיתרון זהב מהיר על סכסוך הקרקעות הידוע, אבל מה שאנו באים להסביר לצד השני בכל המפגשים אותם אנו עורכים, זה שאין מלחמה בין היהדות לאיסלאם. שהמלחמה בין היהדות לאיסלאם נוצרה בשנים האחרונות ולא הייתה מעולם קיימת.

"יש נושא מסוים של סכסוך קרקעות שבו אנחנו לא מתערבים, אבל צריך להבין שאין מלחמה בין הדתות, ואף אחד לא צריך לעורר אלימות בגלל מלחמה כזו, שלא קיימת", הוא מנמק.

הרבנים מחוץ
לכניסה למסגד
הגדול ברמלה

השגרירים באר"ם

למטה. תצפית לרבנים על חבורון באיזור בית הקברות העתיק בעיקר הפלסטינית

נושא כאוב
ללבנו שעסקנו
בו, הוא נושא
סידורי הכניסה
והאבטחה לקבר
יוסף - השעות
ה'משוגעות' שרק
בהן מותר ליהודים
להגיע למקום. כדי
לבחון את הנושא,
ובעז"ה נניע מהלך
שיעזור לכך, לקחנו
את כל הרבנים
באוטובוסים
מאובטחים, ועשינו
סיור בכל רחבי
אר"ש יחד עם
ראשי המתנחלים

כל מי שמכיר
אותנו מהממשלה
ומשרד החוץ, יודע
שאנחנו עובדים
עם האוכלוסיות
המוסלמיות.
הם מכירים את
התכנית ותומכים
בה. צריך להבין
שבישראל לא
הייתה מעולם
הסברה יהודית. זו
הפעם הראשונה,
כשהמטרה היא,
בין השאר, לנפץ
את כל הדעות
הקדומות, שיש על
העם היהודי

כמחאה לקום ולעזוב, למרות שזה אולי יגרום לפיצוץ ביחסים. בתשובה, קיבלו הרבנים הוראה לעזוב, ואכן כך עשו. בערב, נפגשו עם אנשי הדת המוסלמים, ואמרו להם בערבית שהם עוזבים ואת הסיבה לכך. הרבנים אמרו שהם מוחים על כך, ולמרות שהם רוצים להמשיך בשיחות - הם צריכים לעזוב. ההפתעה הכי גדולה היא שכיום הידידים הגדולים ביותר של אותם רבנים מכלל משתתפי התכנית בכל השנים, הם אותם אימאמים.

באותו יום, הרבנים קיבלו מהם טלפון אחרי כמה דקות, ובו אמרו להם האימאמים שהם גאים בהם, וסיפרו שלאחר עזיבתם גם הם בעצמם קמו והלכו מאותן סיבות. כיום הם משתפי הפעולה הגדולים ביותר מבין משתתפי התכנית.

"כאשר הגיעו ביוזמות שלום קודמות לטקס החתימה", אומר לנו צחי גבאי, מנכ"ל התכנית בארץ, "הם שמו לב שמשני הצדדים יושבים ה'אליטה' של צפון תל-אביב והאליטה של רמאללה. ואז הם הבינו שחסרה להם תמיכה רחבה יותר, והם הזמינו מפורסמים כמו זמרים ואמנים, וגם שני נציגים דתיים-חרדים כדי שיבואו גם הם לחתום על היוזמה, כשהבינו שלא היו חרדים שליוו את היוזמה.

"אני חושב שגם אנו וגם הרבנים הגענו למסקנה שעדיף להיות שותפים לתהליך, במקום שאחרים יחליטו בשביל הציבור הדתי, למשל, מתי זמני התפילות ליהודים במערת המכפלה או בקבר יוסף. למה שהרבנים לא יקבלו בזה את ההחלטה? אלו מקומות קדושים וזו החלטה דתית נטו."

מהם ההישגים שהצלחתם להגיע אליהם במפגשים הללו עד עתה?

הרב מנחם: "נושא כאוב ללבנו שעסקנו בו, הגיע מאנשים בשטח, והוא נושא סידורי הכניסה והאבטחה לקבר יוסף - השעות ה'משוגעות' שרק בהן מותר ליהודים להגיע למקום. כדי לבחון את הנושא, ובעז"ה נניע מהלך שיעזור לכך, לקחנו את כל הרבנים באוטובוסים מאובטחים, ועשינו סיור בכל רחבי אר"ש יחד עם ראשי המתנחלים.

"חיכינו לחצות הלילה, נכנסנו לשכם וראינו איך זה מתבצע, ואז נפגשנו עם גורמי דת בצד השני לראות איך מסדרים את העניין, כדי שיכבד גם את יוסף הצדיק וגם את הבאים להשתטח על קברו.

"כמו כן, עצם זה שקיימת בכלל קבוצה כזו מהציבור המוסלמי שרוצה לדבר על הדברים האלה, זה כבר הישג, גם בתוך החברה עצמה וגם כלפי הגורמים הבינלאומיים שעובדים פה. כיום אנחנו הכתובת לקהילייה הבינלאומית, ובכל שאלה

הגר"ש עמאר הוא הכתובת שלנו. איננו עושים דבר השונה מפסיקתו של מרן הגר"ע יוסף, ובכל נושא שולחים לשאול את גדולי ישראל לדעתם. כל גדולי ישראל שהיינו אצלם, בירכו אותנו שנצליח בזה."

מפגש במדינה מוסלמית

החטיבה החרדית הזו, הפועלת תחת האו"ם, מונה גלריה של כ-20 רבנים, ובהם נמנים בעיקר רבנים מהציבור הספרדי, אך גם מהציבור התימני, האשכנזי ואף החסידי. כשהרב מנחם נשאל מה הפתרונות שלהם ליישוב הסכסוך הישראלי-פלסטיני בפועל, הוא משיב: "זו שאלת המיליון דולר. הצבנו לנו כמטרה ראשונה להפריד את הסכסוך הזה, מסכסוך על קרקעות, לסכסוך בין יהדות לאיסלאם. הסיבה היא שיהודי שחי בגולה, מבין שאם הוא נראה כיהודי הוא תמיד יחטוף. כשאתה הולך בשבת ברגל בחו"ל לבית הכנסת, אתה חוטף צעקות, קללות וקריאות גנאי, על כל מה שנעשה כאן בישראל, ואנחנו רוצים לנתק את הסכסוך הזה מהסכסוך על קרקעות.

"יש קבוצה של כמה מיליוני פלסטינים, אך לעומת זאת יש כמיליארד וחצי מוסלמים בעולם, ואנחנו בעצם אומרים שאין קונפליקט בין היהדות לאיסלאם, ושאין לנו ביהדות מצוות מיסיון לגייר, וכן על זה הדרך. המטרה היא להסביר שאין לנו סכסוך עם העם הזה ואנחנו לא רוצים לשתות את דמו, ונתייחס למוסלמים בדיוק כפי שאנו רוצים שיתייחסו ליהודי הגולה".

המיוחד בתוכנית הזו, שהיא כמובן לא יוזמת השלום הראשונה, שהיא לא יוזמה חיצונית האומרת לרבנים: תחתמו על מה שאנו אומרים. זהו תהליך שמגיע מהרבנים עצמם, וראשי התכנית רק נותנים את הכלים ומשתדלים לקחת אותם להיכן שהם רוצים להיפגש, בחסות האו"ם.

לא מזמן, מספר הרב מנחם, התקיים מפגש במדינה מוסלמית שכנה לה קשרי שלום עם ישראל, לשם נסעו, לאחר שקיבלו את ברכת גדולי ישראל, שלושה רבנים חשובים מהתכנית, ושם נפגשו עם כמה אימאמים מוסלמים חשובים מאותו אזור. אנשי הצוות המקצועי הישראלי, באו בלבוש לא מכבד, מתוך חוסר רגישות משועה לרבנים החרדיים וגם למנהיגים הדתיים המוסלמיים, שלהם גם לא נתנו זמן לחמש התפילות היומיות או מים לרחוץ את הידיים והרגליים.

לקראת ערב צלצלו הרבנים לגדולי ישראל בארץ והסבירו את הסיטואציה המביכה, הגובלת בחילול ה', ואמרו שהם חפצים

הרצאה לרבנים במכון ון-ליר

כל אחד מחברי הקבוצה, הוא רב ידוע ומפורסם. לא כולם מסכימים ששמם יפורסם בפומבי. זה גם לא פשוט לכל רב מאיתנו, לעזוב פעם בחודש את הקהילה ולהגיע למפגשים הקבועים שנערכים פעם בחודש, חוץ מהמפגשים הקופצים, כמו זה למשל שאירע בעקבות הכתובות במנזר השתקנים

בזכות אריה דרעי

כל אחד מחברי הקבוצה, הוא רב ידוע ומפורסם. לא כולם מסכימים ששמם יפורסם בפומבי. זה גם לא פשוט לכל רב מאיתנו, לעזוב פעם בחודש את הקהילה ולהגיע למפגשים הקבועים שנערכים פעם בחודש, חוץ מהמפגשים הקופצים, כמו זה למשל שאירע בעקבות הכתובות במנזר השתקנים.

המפגשים שנערכים בחו"ל, נערכים במדינות ערב. הרבנים מגיעים לאותן מדינות תחת התג של 'אנשי או"ם'. "זהו אחד הפרויקטים הנערצים ביותר על ידי ראשי האו"ם", אומר הרב מנחם. "לא מזמן נפגשנו עם בכירי האו"ם, ביניהם שליח מזכ"ל האו"ם לאזור, במסעדה בירושלים, והם היו צריכים לאכול במסעדה גלאט-כשר בשביל להיפגש עם הרבנים... אבל הם יצאו מהמפגש עם עיניים פעורות".

במסגרת הפרויקט, הרבנים חברי התכנית קובעים לעצמם משנה פנימית ובודקים כל סוגיה בסכסוך הישראלי-פלסטיני, הן בגבולות הישראליים והן מחוצה להם, דואגים להביא את טובי המומחים בעניין, ומגיעים גם למסקנות, אותן הם מנמקים גם מהפן ההלכתי, על בסיס פסיקותיהם של גדולי ישראל בהווה ובעבר.

הרב מנחם: "פרופ' סמי סמוחה, שעושה לא מעט שנים מחקרים ומדדים על האהבה והשנאה של הערבים למדינת ישראל, סיפר לי שבשנה מסוימת הוא ראה מהם מדדים חיוביים בצורה קיצונית.

"היה זה ב-95', בזמן ממשלתו השנייה של רבין. סמוחה ראה שאחוז ניכר מהערבים באותן זמן היה בעד מדינה אזרחית-יהודית-דמוקרטית. שאלתי אותו: מה קרה דווקא ב-95'? הרי רבין היה ראש ממשלה גם לפני 95'? אז הוא ענה לי: כי הוא קידם את השלום. אבל אני אמרתי לו, שלדעתי הסיבה לכך היא ששר הפנים באותה תקופה היה אריה דרעי, והוא ידוע ומהולל בציבור הערבי וקיבל בזמנו ברכות בכל יום ששי במסגדים, על הפעילות הברוכה שעשה בתוך המגזר הערבי.

"דרעי הלך וקידם אותם, מתוך הבנה ברורה שכך צריך לעשות למיעוטים שגרים בתוך המדינה. אפשר לומר שגם אנחנו פועלים בדרך הזו".

מהן התכניות שלכם הלאה?

"אנחנו רוצים להמשיך ולגרום למרקם יחסים אופטימלי, כאשר השאיפה היא לבדל לחלוטין את סכסוך הקרקעות מסכסוך בין היהדות לאיסלאם, וב"ה כבר הצלחנו בזה הרבה מאוד, ובוה נטרלנו מיליארד וחצי מוסלמים.

"זריקות המרץ שלנו בעניין, הן ההצלחות שלנו. הרי אף רב לא יעזוב את הקהילה שלו, בשביל מטרה פחותה מקידום נושא השלום והפחתת שפיכות הדמים", מסיים הרב מנחם את משנתו הסדורה.

ונתתי שלום בארץ.

שלא עשני גוי?

סיפור מעניין אירע לא מזמן, עם ידיד נכבד של הרבנים, שייח' מכובד במקומו, שאף מתקשר מפעם לפעם להתייעץ עם הרבנים בשאלות של דיני ממונות ועוד. לאחרונה הוא צלצל לאחד הרבנים איתו הוא בקשר שוטף בשאלות שונות, וסיפר לו שבאחת הדרשות במסגד שלו הוא סיפר שהוא בקשר עם רב יהודי גדול שהוא גם מבין באיסלאם, ועל ידו התברר לו שמבחינה היסטורית - כל השנים היהודים והמוסלמים חיו בשלום, ומדוע אם כן להילחם כיום אחד בשני?

השייח' המשיך וסיפר שאחד מהשומעים אמר לו: תשמע, כבוד השייח', אני סטודנט באוניברסיטה, וראיתי באחד הימים שאחד הדברים הראשונים שהיהודים אומרים בבוקר זה את ברכת 'שלא עשני גוי'. אז איך אתה מספר לנו אחרת, הרי אם כן, היהודים הדתיים הם הכי גרועים?

השייח' בשיחה עם הרב, שאל אותו מה הוא יכול להגיד בחזרה. הרב, בסיעתא-דשמיא, ענה לו כך: "ב'שלא עשני גוי', מדובר על עובדי הכוכבים ומזלות. נו, אתה מאמין באלו שמשתחוים לשמש? רק על זה אנחנו מברכים שלא עשנו כמותם, אבל אתם, לעומת זאת, הרי מאמינים באותו א-ל שלנו! עליכם אנחנו אומרים כל ערב ברכה, תפתח את הסידור בתפילת ערבית ותראה, 'המעריב ערבים בחכמה' - שהערבים הם אומה חכמה..."

השייח' נפעם כולו, וצלצל לרב שם-טוב מנחם ביום ששי שלאחר מכן, אז נתן את התשובה הזו לאותו סטודנט שקיבל זאת בהשתאות. הרב מנחם: "נכון שאמנם יש כאן מן המליצה, אבל אנו, כחרדים, יודעים שמאז ומעולם אלו שיישבו את הסכסוכים והגזירות של הפריצים והגויים, בכל הדורות, היו המרא דאתרא וגדולי ישראל, בדרכים שונות.

"המסבירים הכי גדולים של האומה היהודית בכל הדורות, היו גדולי ישראל. המציאות היא שאנחנו רואים בחוש שאנו מורידים את רמת הכאוס באזור. אנחנו החלופה של ההסברה של משרד החוץ במזרח התיכון".